

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom:
„Koroški Slovenec“,
Wien V., Margaretenplatz 7
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Zinkovský Josip, Wien
V., Margaretenplatz 7.

List

za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.

Stane četrletno: K 5000.—

Za Jugoslavijo
četrletno: 25 Din.

Posamezna številka 700 kron.

Leto III.

Dunaj, 13. junija 1923.

Št. 24.

Za Avstrijo Nemčija.

Gospodarski položaj Nemčije se približuje najslabši povojni situaciji Avstrije. Nemška marka je začela skokoma padati, približevati se avstrijski kroni in sedaj notira v Curihu celo manj kot avstrijska krona, ki je postala „žlahtna valuta“. Zadnji usodni padec marke je izzval v Nemčiji enako zmešnjavo, kakoršno je naredila s svojim padcem naša krona v Avstriji. Prebivalci Nemčije se bojijo marke, bežijo pred lastno valuto kot najbolj možno. Isto se je godilo tudi pri nas; še danes Avstrijci ne uvažujejo dosti svoje krone in raje segajo po katerikoli tuji valuti, ki jim nudi večjo gotovost pred izgubo. Ker imajo Avstrijci s svojo krono slabe izkušnje, bo trajalo še dolgo, predno se zopet povrne zaupanje do nje. Vsled padca krone je pretrpelo avstrijsko prebivalstvo zelo težke čase in ni mnogo upanja, da se posledice padca kmalu odstranijo.

Nemčija je bila Avstriji vedno vzor, zato jo je tudi v vsaki reči točno ponemala. Ali kakor zadnji dogodki kažejo, se je to šepanje ene države za drugo malo izpremenilo, oziroma obrnilo. Nemčija je začela stopati v gospodarski politiki za Avstrijo in zato je zadela letos marko ista usoda kot lanskega leta avstrijsko krono. Danes je marka po sovjetskem rublu najslabša valuta na svetu. Še pred kratkem se je to reklo o naši kroni, katere vrednost začasno presega vrednost marke.

S padcem marke prihaja v Nemčijo pomanjkanje in glad; hude izkušnje za nemški narod, ki smo jih Avstrijci že več ali manj prestali. Popolnoma umljive nam bodo demonstracije in protesti proti naraščajoči draginji, poulične praske, razgrajanja, plenitve, zahteve po višjih plačah, ker smo vse to sami doživeli. Ne bo nas presenetilo, ako bo došlo iz Nemčije poročilo, da je obup prebivalstva prekipel do vrhunca in da je začelo samo soditi ljudi, ki so ga pripravili do obupa ali si delajo

iz bede dobičke. Pojavljajo se iste razmere kot v Avstriji in gotovo tudi potek teh dogodkov ne bo dosti drugačen.

Prvo je sedaj, da se najdejo pravi krivci, ki so ta položaj zakrivali, in potem se mora začeti z delom na odstranitvi teh. V Avstriji kakor v Nemčiji so krivci isti. Monarhi, ki so povzročili vojno, bogatini, ki so jo podpirali in podaljševali, in končno vlade, ki vodijo drugo politiko nego politiko ozdravljenja, obnove in miru. S cesarjem je narod že obračunal.

Velik del odgovornosti na razvredbi krone in marke ima gospodarska politika obeh držav. Avstrijske vlade so zasledovale že od početka svoje povojne sestave drugo politiko nego politiko gospodarske in politične utrditve mlade države. Njim se je šlo v prvi vrsti za priklopitev k Nemčiji. Potrebo te priklopitve so hotele pokazati s življenjenemožnostjo države in v tem smislu so tudi vlade delovale. Zato se ni čuditi, da je sledila tej politiki katastrofa, ki je mesto priklopitve k Nemčiji grozila z razpadom države. Šele v zadnji dobi je pustila vlada misel na priklopitev k Nemčiji in poskusila z rešitvijo. Začetkom je šlo delo rešitve države zelo počasi od rok, šele sedaj, ko imamo za nadzornika generalnega komisarja dr. Zimmermanna, ki je postal pravi diktator in zašitnik vlade, imamo izglede na boljšo bodočnost.

Slično vlogo je igrala pred sedanjim padcem marke nemška vlada. Ona sicer ni delovala na združitev s kako drugo državo, pač pa je na vse mogoče načine hotela pokazati, da ni voljna izpolniti v mirovni pogodbi zapisane zaveznosti. Ta škodljiva politika je dovela do zasedbe Porurja, nemške zakladnice, po Francozih in porinila cel nemški narod v bedo in pomanjkanje. Če bi pokazala nemška vlada le malo dobre volje, bi se dal reparacijski problem rešiti diplomatičnim potom in ne prišlo bi do zasedbe Porurja, ker Nemčija še tedaj ni bila tako slaba, da ne bi mogla izpolniti obve-

ze. Zato se ni čuditi, da je posegla opustošena Francija po skrajnem sredstvu, ki ga ji dovoljuje mirovna pogodba in s tem zadala nemški marki smrten udarec, ki je zadel avstrijsko krono prej tudi brez zasedbe.

Presvedčeni smo, da ima nemška vlada moč, odvrniti katastrofo. Potrebno je vendar, da vlada začne z drugo gospodarsko politiko.

Dve vladni izjavi.

Te dni smo slišali vladni izjavi dveh ministrskih predsednikov: jugoslovanskega in poljskega.

Povodi obeh izjav so si zelo podobni in bi se dali združiti v dvoje gesel: želja po miru v stikih s sosednjimi državami, želja po dobri in stalni ureditvi razmer v državah samih.

Pašić je govoril o politiki vedno odprtili vrat na znotraj, o potrebi poravnave med narodom jugoslovanskim. V zunanji stvarih je povdarjal potrebo varstva mirovnih pogodb, ki dajejo danes smer zunanji politiki. Končno je povdarjal potrebo preustroja vojske, da se zavaruje varnost države.

Witos je navedel podrobnejši program iz istih osnovnih črt. Na znotraj stavi za predpogoji zaupanje do vlade, ki ima stvarni obnovitveni načelni načrt, tako gospodarski kakor finančni, socijalni in vojaški. Govoril je proti politiki zatiranja manjšin in proglasil brezpogojen odpor proti političnemu terorju (nasilju). Glede zunanje politike stoji na staljšču dobrih odnosov s sosedi, posebno srednjeevropskimi; pokazoval je na skupno usodo in skupne interese vseh sosedov. Nadalje bo vodil politiko miru.

To so predvsem seveda samo znanstvene izjave, kakoršnih smo od prevrata sem slišali že nebroj od vseh vlad evropskih držav, od katerih pa nobena ni prišla do izvršitve. Ali v tem slučaju je vendar nekoliko garancije, namreč nujnost, krvava potreba. V Poljski kakor

PODLISTEK

I. Cankar:

Mater je zatajil.

Toplo je bilo in sneg se je tajal na strehah. Kapalo je doli in kaplje so se lesketale v solncu. Po cestah so hodili lepo oblečeni mestni ljudje.

Mati je prišla prezgodaj pred šolo. Na velikem prostoru je bilo še vse mirno. Okna visoke hiše so se bleščala in včasih se je čul glas učitelja, ki je govoril v šoli z rezkim in zvenečim glasom.

Od daleč je bila prišla mati. Iz vasi je prišla, ki je bila dobre štiri ure od mesta. Njeni škornji — moški škornji, ki so segali do kolen — so bili vsi blatni. Tudi krilo je bilo oškropljeno, široko kmetiško krilo z zelenimi rožami. V desnici je imela mati dežnik in veliko culo (puntl), ki je prinesla v njej perilo in nove škornje za Jozeja. V levici pa je držala velik robec (hadrco) in v vozlu je bila shranjena kronica, ki jo je prinesla za Jozeja.

Mati je bila trudna in lačna. Kupila si ni zjutraj nič kruha, da je ostala tista kronica cela. Noge so jo bolele in kašljala je. Njen obraz je bil suh in globoke jame so bile v licih.

Hodila je po trgu počasi gori in doli in je gledala na okna, ki so se bleščala, kakor da bi bila pozlačena.

V šoli je zazvonilo. Zvonilo je dolgo in nato je nastal šum in ropot. Iz velikih vrat se je usulo vse polno dijakov (študentov). Najprej tistih malih iz nižjih razredov — kričali so in se podili po trgu. Za njimi večji dijaki — stopali so bolj resno in visoko.

In prišel je tudi Jozej v gruči veselih tovarišev.

Ugledal je mater — zeleno-rožasto kmetiško krilo, visoke blatne škornje, rdečo jopo, na glavi pisano ruto, prevezano zadaj in veliko culo in neročni dežnik.

„Ali ni to tvoja mati?“ ga je vprašal tovariš.

„To ni moja mati!“ je odgovoril Jozej.

Sram ga je bilo zeleno-rožastega krila, visokih škornjev, rdeče jope in rute in dežnika in velike cule. V tej veliki culi so bile njegove nove srajce, ki jih je šivala mati po noči in so kapale njene solze na nje.

Skril se je v gručo in šel mimo.

Mati pa je stala in gledala s skrbnimi očmi. Kmalu je šum ponehal, samo še po malem so prihajali dijaki iz šole. Potem je zazvonilo in vse je bilo zopet tiho.

Že se je mati napravila, da bi šla na stanovanje Jozejevo in bi ga tam počakala. Ko je storila nekaj korakov, se je spomnila, da se je morda zamudil kje v šoli, in se je vrnila ter čakala.

Noge so jo bolele. Naslonila se je ob zid in gledala gori na okna, ki so se bleščala v solncu. Čakala je do poldne. Opoldne je zazvonilo v šoli in tudi zunaj je zazvonilo. Od vseh strani so se oglasili opoldanski glasovi. Zašumelo je zopet in iz šole so se usule goste gruče. Mati je prišla bliže, čisto blizu k velikim vratom in je iskala Jozeja. Ni ga bilo. Vse je zopet utihnilo. Prihajali so samo še učitelji, bradati, resni, in so se ozirali na njo.

Zaskrbelo jo je v srcu. Prestrašila se je in prišlo ji je na misel, da leži morda zelo bolan doma in da jo čaka, da kliče svojo mater. Hitela je na stanovanje in noge so se ji tresle.

Jozej je bil doma. Sedel je za mizo in je imel knjigo pred sabo. Ko je odprla duri, je takoj vstal in ji je prišel hitro naproti.

„Kdaj pa si prišel?“

„Ob ednajstih.“

„Kaj, ali me nisi videl, ko sem te čakala?“

„Nisem, vas videl!“ je odgovoril Jozej.

Popoldne sta šala po mestu po lepi cesti. Vse hiše na desni so se praznično svetile.

v Jugoslaviji je to železna potreba, ki bo dovedla načrtane vladne programe k izpolnitvi tako vlado, kakor javno mnenje in parlament. Ni to navaden izogibek, temveč drugega izhoda ni. Globoka državna kriza se ne da rešiti s pogostimi izpremenjanimi kabinetov. Ako opazujemo ostali povojni razvoj notranjih vprašanj v drugih državah, povsod se jasno izraža postopni način, trud po vladni združitvi preko vseh razrednih in narodnostnih sporov. Država za državo prihaja polagoma iz povojne mrzlice k važnim vsakdanjim vprašanjem, država za državo prihaja zopet k sebi. Čim prej, tem bolje; končno mora povsod prevladati prepričanje, da se pri današnjih razmerah more tekmovati samo s samozatajevanjem in redom.

Razmere na Poljskem in v Jugoslaviji bistveno niso tako slabe. Ali v obeh državah se porabi zelo mnogo duševne sile za politična vprašanja, ki so samo oblikovne narave. Spor med Pašičem in Radičem je te vrste. Ni to spor stvarni, tudi ne domačega izvora, ali vendar zadržuje kot star ostanek avstrijske imperialistične politike notranjo učvrstitev države. Notranja konsolidacija Poljske trpi ravno tako vsled cepitve sil na formalna vprašanja, ki bi po temeljitem pretehtovanju gotovo izgubila veliko na ostroti. V poljskem primeru promika ta nedostatek pogosto tudi v zunanjo politiko.

Vladne izjave obeh vlad so teoretično dobre. Praktično je treba vladam stanovitnosti, doslednosti, miru, potrpežljivosti in s strani javnega mnenja lojalni smisel za državno načelo, kakor tudi med opozicijo. Na vladah je seveda glavna odgovornost, ki ne sme priti iz ravnotežja niti pri najpikrejši kritiki, ampak iti svojo pot po jasno vklesanih načelih.

POLITIČNI PREGLED

Avstrija.

V parlamentu se vrši sedaj proračunska debata. — Po dolgem času se je začela vlada pogajati z državnimi uradniki o ureditvi plač. Vlada hoče zvišati plače za 12%, doklade za otroke za 3%, draginjske doklade znižati za 4% in odpraviti indeks. Državni uradniki so proti odpravi indeksa zavzeli odločno nasprotujoče stališče. Tudi to vprašanje je treba rešiti ali med uradništvom se nahaja še veliko nezmožnih in veliko lenuhov, katere je treba še odpuščati, kakor se bo to storilo pri železnici.

Četrto poročilo generalnega komisarja. Generalni komisar dr. Zimmermann pošlje vsak mesec Zvezi narodov poročilo o poteku sanacije Avstrije. Sedaj objavljajo listi četrto poročilo, ki obsega čas od 15. marca do 15. aprila. V tem poročilu pravi dr. Zimmermann, da ni prav zadovoljen z zmanjšanjem števila ministrstev, da se odredbe ne izvršujejo pra-

Svetle kaplje so padale od žlebov in so tolkle veselo ob kameniti tlak. Jozej je spremljal mater, ko se je vračala domov, tiščal se je blizu k njej in jo je držal za roko. Pri srcu mu je bilo, da bi se skril in zajokal na glas. Srečavali so ga tovariši. In tudi tisti tovariš ga je srečal, ki ga je bil vprašal pred šolo: „Ali ni to tvoja mati?“ Jozeja ni bilo več sram. Zaklical bi na glas: „Glejte, to je moja mati!“

Hodil je zraven matere. Na njegovi duši pa je ležal greh in ga je tiščal k tlom, da so bile njegove noge trudne in težke. Hodil je zraven matere, kakor Judež zraven Kristusa.

Zunaj mesta sta se poslovila. In Jozej se je bil namenil, da bo pokleknil in skril glavo v njeno krilo: „Mati, zatajil sem vas!“ Toda ni pokleknil. Ko je bila mati že daleč, je zaklical za njo: „Mati!“

Mati se je obrnila.

„Z Bogom, mati!“ je zaklical in tako sta se ločila. Od daleč je še videl, kako je hodila mati počasi po blatni cesti. Njeno telo je bilo sključeno, kakor da bi nosila na ramah veliko breme.

Jozej je šel domov in je sedel v kot na veliki zveženji, ki ga je bila prinesla mati in je zakril obličje z rokami in je zajokal. Greh je ležal na njegovi duši.

vočasno in da se bavi ministrski svet preveč s političnimi razpravami. Uradniki so se v tem času veliko prepočasi odpuščali. Vlada se je obvezala, da odpusti od 1. oktobra 1922 do 1. junija 1923 50.000 uradnikov, dočim je bilo do 7. aprila odpuščenih šele 32.529 nameščencev, je torej do 1. junija treba odsloviti še 17.471 oseb. Indeks, nesreča za državo, se mora odpraviti. Končno z zadovoljstvom ugotavlja, da se je začelo gospodarstvo dosti bolje in hitreje razvijati.

Jugoslavija

V narodni skupščini se vrši sedaj debata o vladni izjavi, katero so razen radikalne vse stranke kritizirale. Besedo je povzel tudi zunanji minister dr. Ninčič, ki je izvajal, da postaja mala antanta vedno uplivnejši faktor v srednji Evropi. Na lozanski konferenci je igrala Jugoslavija veliko vlogo; meje med Turčijo in Grčijo so se določile v glavnem na podlagi jugoslovanskega predloga. Odnosaji do Grčije, Bolgarije, Albanije, Turčije in Francije so dobri. Z Madžarsko se ne morejo uvesti prej redni stiki, predno se ne izvede njena razorožitev, tudi z Italijo hoče živeti v miru. Sploh je cilj zunanje politike, da se ustvari in pospešuje mir med sosednjimi državami in v Evropi.

Vladina deklaracija. V vladni deklaraciji je omenjal Pašič postanek jugoslovanske države, mednarodne razmere v Evropi, opomnil, da se Jugoslovani ne smejo vdajati brezbriznosti. Vlada je predložila narodni skupščini zakonski predlog o ustroju vojske in želi rešiti najvažnejše zakonske načrte o uradnikih, o vojski in mornarici, proračun za leto 1923—24, o invalidih, o ustanovitvi gospodarskih šol, o izenačenju sodnijskega položaja.

Zunanji minister dr. Ninčič o koroških Slovencih ob priliki debate o vladni izjavi: Prijateljske odnose med nami in Avstrijo kalijo pred vsem razmere, v katerih žive naši rojaki pod Avstrijo. Dočim ima 40 tisoč Nemcev v Sloveniji 37 ljudskih šol in 3340 učencev, nima 70 tisoč Slovencev v Avstriji niti ene osnovne šole. Nemci v Sloveniji imajo 74 kulturnih in ekonomskih društev in 5 časopisov, Slovenci na Koroškem, ki jih je skoraj dvakrat toliko, imajo samo eno staro kulturno društvo, a še te mu Nemci ne puste neovirano delovati. Vsled velike centralizacije v avstrijski republiki, ki vodi državno upravo v razsulo, avstrijska vlada nima moči, da bi preskrbela koroškim Slovencem šole. V pokrajinski vladi na Koroškem Slovenci niso zastopani, a niti vlada nima vpliva na šolstvo, ki ga avtonomno upravlja iz 11 članov sestoječi deželni šolski svet, ki ni nikomur odgovoren. Glavni vzrok za te nevzdržne razmere pa leži v intolleranci nemškega prebivalstva na Koroškem in njegovi organizaciji. Edini trije slovenski učitelji, ki niso bili prisiljeni zapustiti Koroške in so si upali ostati tam, ne morejo dobiti službe, ker jim oblasti odrekajo avstrijsko državljanstvo, češ da so bili med plebiscitom v jugoslovanski službi. Zato da kot veleizdajniki ne morejo postati avstrijski uradniki. Mero-dajni avstrijski činitelji v Celovcu so izjavili tamkajšnjemu našemu zastopniku, da bi bili učitelji takoj ubiti, ako bi začeli poučevati. Minister Ninčič je končal svoja izvajanja o Avstriji z izjavo, da bo moralo tvoriti vprašanje koroških Slovencev predmet resnih razmotiranj med jugoslov. in avstrijsko vlado, ker je skrajni čas, da se naredi tem nevzdržnim razmeram konec. (Po „Jutru“.) — Pozdravljamo izjavo dr. Ninčiča in upamo, da bomo z njegovim prizadevanjem vendar enkrat dosegli naše pravice.

Med Jugoslavijo in Turčijo so se obnovili diplomatski odnosi. V Beogradu je prispel zastopnik turške vlade, za njim pa pride poslanik, Jugoslavija pa pošlje svojega zastopnika v Angoro.

Porurje.

Francija in Belgija ste svoje odredbe proti Nemčiji priosttrili. V Bochumu je več rudniških ravnateljev prejelo znova povelja, da oddajo kurivo v Francijo in Belgijo. V slučaju, da bi se poveljem upirali, so jim zagrozili s petletno ječo. Proti šestim rudniškim ravnateljem so že vložene ovadbe. — Francozi so zasedli kolodvor Alt-Essen in s tem prekinili zveze med

Essenom in Bochumom. — Francozi so zaplenili tudi večje množine avstrijskega lesa. Avstrijski poslanik v Parizu je takoj interveniral, da se ugotovi lastninska pravica in ukine zaplenba.

Nemška nota nudi sledeče garancije: Državna banka se izloči z vsemi napravami in upravami iz ostale državne imovine in bo imela z vsemi dohodki in izdatki lastno upravo. Stavila bo 10 milijard zlatih mark obligacij na razpolago, ki bodo tvorile prvoredno posebno premoženje in se bo od 1. julija 1927 obrestovalo s 5%. Tako bo garantiranih vsako leto 500 milijonov zlatih mark. Za garancijo nadaljnjih 500 milijonov bo vlada pritegnila celokupno narodno gospodarstvo, industrijo in banke, ki jih bo pridobila neposredno ali pa v obliki davka na neobremenjene predmete. Kot nadaljno garancijo nudi nemška vlada užitnine (pivo, vino, sladkor in žganje), ki so znašale letno redno okoli 800 milijonov mark. Končno predlaga konferenco, ker se tako zapleteno vprašanje ne da rešiti samo pismenim putem.

Francoska vlada pravi k nemški noti, da ne zasluži posebne pozornosti, in da se ne bo bavila prej z njo, predno Nemci ne končajo s pasivno resistenco. Angleška vlada molči, belgijska pa pravi, da je nepopolna. Medtem je govoril v italijanskem kabinetu Mussolini in pravil, da Nemčija more in mora plačati svoto, ki bo šele določena in se bo zelo razločevala od v mirovni pogodbi določeni svoti. Angleški listi povdarjajo, da je nemška nota sicer nepopolna in nedostatna, vendar daje pogoje za pregovore med aliranimi državami; angleška vlada bo najbrž predlagala, da se sklene v Porurju premirje in skliče konferenca. Na obeh straneh se opaža sicer popuščanje, vendar smo od povoljne rešitve še daleč oddaljeni.

Francosko-belgijski sestanek v Bruslju. Francoska in belgijska vlada sta proučevali položaj, ki je nastal po rurski zasedbi. Obe vladi vstrajata na svojih dosedanjih sklepih, zlasti na sklepu, da se izprazni rursko ozemlje šele, ko dospejo reparacijska plačila Nemčije in ko konča Nemčija s pasivnim odporom. Obe vladi sta pripravljene še ostreje pritisniti na Nemčijo. Belgija je zastopala pri pogajanjih sledeče stališče: Pogajanja z Nemčijo se ne smejo pričeti prej, predno ne preneha s pasivnim odporom. Porurje se ne izprazni prej, predno Nemčija ne plača odškodnine in pozvati je zastopnike vseh zaveznikov, da stavijo skupne in končoveljavne pogoje.

Revolucija v Bolgariji je nenadno izbruhnila. Bolgarski aktivni in rezervni častniki v družbi makedonstvujuših so izvršili v Sofiji državni prevrat. Zasedli so vse državne urade ter vojašnice in aretirali vse ministre zemljoradniške vlade, ki so se nahajali v Sofiji. Kralj Boris stoji na strani upornikov in je podpisal ukaz o imenovanju revolucionarske vlade, kateri načeljuje vseučiliški profesor Cankov. Čez mesto je proglašeno obsedno stanje. Prevrat se je izvršil brez krvoprelitja, samo sofijski prefekt (poverjenik vlade), ki se je upiral, je bil ustreljen. Ker je postopal Stambolijski proti makedonskim komitašem brezobzirno, so se pridružili opozicijskim strankam in pomagali vreči njegovo vlado. Stambolijski je sicer že dalj časa čutil, da se nekaj pripravlja, zato je bival izven Sofije in prihajal v mesto vsak dan samo par ur, da je reševal vladne posle. Sedaj bo poskušal seveda pripraviti zemljoradniško stranko k temu, da se vzdigne in maršira proti revolucionarjem. Bo-li to uspelo ali ne, je odprto vprašanje. Gotovo pa je, da bodo uporniki proti temu vse potrebno ukrenili. Meščanska vojna je tedaj neizogibna. S tem je prišla tudi Jugoslavija v neprijeten položaj, ker so vsi niški dogovori padli v vodo. Ukrenila je že vse potrebno, da si zavaruje meje proti event. vpadam makedonskih komitašev, čeravno revolucionarna vlada izjavlja, da njene čete ne bodo prestopile jugoslovanske meje. Vsekakor je položaj na Balkanu zelo resen.

Madžarska. Grof Bethlen je izjavil, da Madžarska ne sprejme zaključka reparacijske komisije in da bo uporabil vsa sredstva, da se revidirajo. Ta izjava utegne biti usodna za nadaljni razvoj političnih prilik v Evropi. — Na Madžarskem ve vrše priprave za volitve na

čisto pristen madžarski način. Uradni organi brišejo iz volilnih imenikov vse volilce, ki so kakorkoli na sumu, da drže z opozicijo. Samo budimpeštanski magistrat je črtal iz prejšnje liste 140.000 volilcev.

Mir s Turčijo je malodane gotov. Dozdaj se je dosegel v Lozani sporazum glede sledečih točk: Mejo med Grčijo in Turčijo tvori črta Talve-Marica. Otok Castellorizo ostane Italiji. Istotako se Turčija odpove vseh pravic do donavskega otočja Ada-Kalé, za katerega naj se prepirata Rumunija in Jugoslavija. Judje v Palestini ne smejo imeti nobenih predpravice pred muslimani in se za nje ne sme uvesti poseben režim. Turškim sodiščem se dodelijo inozemski pravni svetovalci, ki bodo nadzorovali sodno postopanje proti inozemcem. Pogodbe, sklenjene glede inozemskih podjetij, ostanejo v veljavi še 7 let. Dosegla se je tudi nekaka amnestija tako od strani Turčije kakor od strani Grčije, toda z nekimi ne ravno neznačajnimi zadržki, tihočimi se politično neljubih oseb in zločincev iz koristoljublja. Meje med Sirijo in Turčijo ter med Turčijo in Mezopotamijo so še sporne, a se kmalu končno določijo. Največ leži velesilam na srcu vprašanje raznih koncesij, glede katerih pa je Turčija jako previdna.

Vstaja v Rusiji. V kraju Alton se povzročili caristični častniki vstajo. Sovjetska vlada je poslala mnogoštevilne tčee, ki so prostopile večinoma k upornikom. Donski kozaki so razstrelili železniški most pri Povorini ter obesili dva ljudska komisarja. V Novonikolajevskem je dala vlada obesiti 470 kozakov in umoriti 53 kmetov, ki so se pridružili upornikom.

Rusko-japonska trgovska in politična pogodba se sklepa. Rusija zahteva priznanje, razveljavljanje portsmutske pogodbe in črtanje mednarodnih dolgov. Japonska priznava Rusijo in dobi zato važne trgovske ugodnosti v Sibiriji.

Angleži priznali arabsko neodvisnost. V Londonu bodo podpisali pogodbo med Veliko Britanijo in Hedžo. Pogodba ne omenja niti sedanjih razmer drugih narodov do arabskih dežel niti sedanje vlade v Palestini. Mir med obema deželama se bo vpostavljal s prijateljskimi razgovori o mejah. Pogodba govori tudi o romanjih v Meku. Obe stranke se zavežeta, da se ne bosta pogajali s kako tretjo, ki bi nasprotovala tema dvema vladama.

DOMAČE NOVICE

Nemščina v cerkvi. Iz Gospo svete se je poslovil kanonik Mayrhofer, zagrizen sovražnik Slovencev, katerega največja zasluga je, kot je povdarjal pri poslovnem večeru bauerbündler župan Schmied, da je izbacnil iz cerkve slovensko pridigo. Sploh je bilo delovanje tega strastnega germanizatorja v duhovniški obleki Slovincem skrajno sovražno. Tako toraj, daleč smo prišli na Koroškem! Duhovniku se šteje v zaslugo, če odpravlja slovenski jezik in širi nemščino, tak duhovnik velja potem v javnosti kot echter deutscher Priester. Pravice res ni več na Koroškem za Slovence, ne pri posvetni in tudi ne pri cerkveni oblasti. V očeh nemških duhovnikov Slovenec sploh ne velja za kristjana. Če se Slovincem v cerkvi s pripuščanjem in tihim odobravanjem višje cerkvene oblasti kratijo njihove najprimitivnejše pravice, je li potem kaj čudnega, da izgubijo zaupanje do nje? Če se Slovincu oznanjuje beseda božja v tujem, neumljivem jeziku, je umevno, da se mu vera odtuji, cerkev pristudi, da postane versko indiferenten. Kaj pravi škofijstvo k temu, če nemški gg. na slovenskih župnijah svojevoljno odpravljajo stoletne slov. pridige? Potem kanoničnega prava bi škofijstvo nemške duhovnike na slov. župnijah lahko prisililo, da bi se po 2 letih naučili slovenščine. Misijonarji se morajo naučiti težavnih indijanskih, hotentotskih in kitajskega jezika, potem so šele zmožni za dušno pastirstvo. A pri nas teče že tretje leto, nemški gospodje pa silijo z nemščino v cerkvi kot prvi dan. Sploh uvidimo, da se nemška duhovščina od dobe sv. Cirila in Metoda pa do danes ni nič naučila, da jim je kakor takrat, tudi dandanes sv. vera sredstvo za germanizacijo. Gospodje, to je zelo nevarna igra! To se bo bridko maščevalo; gospodje

bodo uvideli, a bo prepozno. Saj vidimo žalostne verske razmere v Grebinju, na Rudi, v Grabštanju itd. Nestrpnost nemških duhovnikov, ki se ne potrudijo, da bi mogli vsaj za silo občevati v slov. jeziku, tira ljudi v brezverski tabor. Gospodje pa jamrajo, da imajo ob nedeljah prazne cerkve, tožijo, da so Slovenci versko brezbrizni, da ne hodijo v cerkev. Sami ste krivi, da se je začelo ljudstvo cerkve izogibati, vi sami ste krivi, da peša v vaših farah versko življenje, ker ste vrgli slov. jezik iz cerkve in velika odgovornost vas čaka pred Bogom. Ako bi imeli dovolj značajnosti, bi že davno lahko znali slovenski ali pa bi rekli: Jaz sem za slovensko faro nesposoben, zato rajši grem nazaj med Nemce. V jeseni se menda vrši škofijska sinoda. Upamo, da se bodo tam obravnale tudi cerkvene zadeve na Slovenskem. In čudna so pota ironije. Gospodski gg. so vrgli slovenščino iz cerkve, a ofer od slovenskih romarjev prav radi sprejemajo. Sedaj, ko po časopisih beračijo za nove zvonove, smo radovedni, če se bodo slovenskega denarja tudi branili.

Kneža pri Velikovcu. Velik je bil naš trud, mnogo potov in prošenj smo morali narediti, da smo dobili v naš raztrešeni gorski kraj eno razredno šolo. A žalibog slabo šolo za naše malčke. Šolarji so izključno sami Slovenci, ki ne razumejo niti besedice nemški. Dež. šolski svet nam je poslal učitelja, ki ni zmožen našega jezika. Otroci hodijo v šolo že 2 leti, naučili se niso nič. Večina otrok je zgubila že vse veselje do uka. Pouk se jim zdi kot latinska pridiga, ki je ne razumejo. Ali mogoče plačujemo zato učitelja, da bi iz naše mladine napravil bebec, da bi potem lahko z njo v kalnem ribarili. Pozivljamo deželni šolski svet, da nam da učitelja, ki bo zmožen našega jezika in bo našo mladino poučeval najprej v materinem jeziku in pozneje šele v nemškem. — Več starišev.

Kazaze. Naš popolnoma slovenski kraj je dobil popolnoma nemški napis na vaški tabli. Vsi imamo enake pravice, kaj ne da! — Tudi občinski razglasi so se razglasili 10. maja samo nemško, kar tričetrtina navzočih ni razumela. Razglasi so se čitali Nemcem in za nas Slovence niso obvezni. Oblasti naj se ne čudijo, ako mi ne bomo vedeli kaj nam je storiti. Vsi imamo enake pravice!

Borovlje. (Veleizdaja.) Na binkoštno soboto je prišel iz Zagreba na svoj dom Tone Borovnik. Komaj je bil 2 uri doma, pride žandar, češ, da je izdana proti njemu tiralica radi veleizdaje, ga aretira ter odvede v zapor. V zaporu je bil 9 dni. Tone Borovnik je splošno znan kot miren in pošten Slovenec, kateremu niti na misel ne pride, da bi delal propagando proti Avstriji. Sedaj se pa sliši, da sploh ni nikogar, ki bi imenovanega obdolžil veleizdaje. Imeli so ga namreč samo na sumu in radi tega je bil zaprt 9 dni. Tako se dela pri nas za sporazum med narodi! (Koroški Slovenci smo vsi veleizdajalci, čeravno še nikomur nismo storili kaj zalega. Op. ured.)

Št. Jakob v Rožu. V nedeljo 3. t. m. se je ustanovilo medsebojno naturalno zavarovalno društvo proti ognju za občino Št. Jakob. Kako potrebno za sedanje razmere je tako društvo, dokazuje to, da je že ob ustanovitvi pristopilo 60 posestnikov. Za načelnika je bil izvoljen g. Franc Mayer, pd. Ibovnik na Bistrici, za poslovodjo g. Jožef Nagele, pd. Nagele v Podgradu.

Borovlje in Podjibelj. Jožef in Marjeta Krušic se iz dna svojega srca zahvaljujeva vsem onim radodarnim Slovincem iz Borovelj in Podjibelja, ki so nama v stiski skupno naklonili lep znesek v denarju. Ljubi Bog vam povrni vse to tisočkrat že tukaj na revni zemlji, izdatneje pa v nebesih!

Inserirajte v Koroškem Slovencu!

ČEBELARSKI VESTNIK

Št. Jakob v Rožu. Splošno se opaža, da bo letos le malo rojev. Zato pa hočejo čebelarji naše podružnice v nedeljo 17. junija zrožiti in se popoldne ob 2. uri vsesti pred čebelnjak Kokujska v Brezju. Da bode roj močen, morajo vsi zapustiti svoje čebelnjake!

GOSPODARSKI VESTNIK

Sadjarška opravila v juniju.

Naši preprosti sadjarji navadno mislijo, da junija meseca ni posebnega opravka v sadovnjaku, pa se jako motijo. Le navada ni, da bi se kdo brigal za sadno drevje poleti, ko je dovolj drugega dela.

Prvo in najpotrebnejše delo je škropljenje z modro galico. Kdor hoče ohraniti sadno drevje in sadje na njem zdravo in kdor hoče, da se bo oboje dobro razvijalo, naj ne zamudi škropljenja. Od konca meseca maja do konca junija je čas, da škropimo drugič, tretjič ali celo četrtič. Zlasti nriporočamo, naj s tem sredstvom sadjarji obvarujejo zajedalcev mlade žlahtne jablane, hruške in češplje, visokodebelne in pritlične. Ko so sadovi za lešnik debeli, je najpripravnejši čas za drugo škropljenje; čez dva tedna pozneje škropimo tretjič in če mogoče, par tednov kasneje še četrtič. Vsakokrat vzemimo 1% raztopino modre galice. Seveda naši sadjarji do sedaj le izjemoma uporabljajo to sredstvo, pa pride čas, ko spoznajo, da brez njega ni zdravega sadnega drevja in ne lepo razvitega sadja. To velja posebno za jablane in češplje.

Žrtob-izj.:kdtuk.duh.m rdgov rdgov rdg rdgm Najhujši živalski škodljivci, ki maja in junija meseca hudo razsaja po sadovnjaku, so listne uši. Tobakov izvleček naj bi bil vedno pri rokah. Starejšemu sadnemu drevju ne morejo do živga, zato pa tem huje napadajo mlajše, posajeno v zadnjih letih.

Po nekaterih krajih prične junija meseca delati škodo na jablanah in češpljah jabolčni vbadar, t. j. rilčkar, čigar samica vbda jabolčne plodove, ko se debeli kot lešnik ali droben oreh, in polaga vanje jajčeca, navadno po več v en sad. Jabolčka vsled tega odpadejo in škodljivci se razvija v odpadlem plodu. Dorasla ličinka zleze v zemljo, kjer se zabubi in počaka prihodnjega leta. Uspešno se da zatirati le na ta način, da vse odpadlo sadje pobremo in uničimo (sežgemo ali pa ga damo prašičem). Ako zemlje pod drevjem ne moremo prekopavati, jo vsaj pognojimo s kajnitom, da pomori razne bube, ki prezimujejo v zemlji.

Pomladi posajeno drevje je treba v tem mesecu večkrat ogledati. Poganjke iz divjaka v živo porežimo (ne samo pritrhamo, ker potem požene še gosteje). Istotako je treba odstranjevati poganjke iz debla in povsod na nepriladnih mestih. Take mladike odstranimo s ostrim nožem tik debla ali pa jim samo priščipnimo vršičke. Popolno jih odstranimo jeseni ali prihodnjo pomlad. Jako potrebno je, da drevesni kolobar pri mladem drevju večkrat okoplamo in oplejemo. Rahljanje zgornje plasti veliko pomaga zdravi, bujni rasti. Ob suši je treba na novo posajeno drevje zalivati. Ako je premlado sadno drevje zasnovalo zarod, ga sedaj ali popolnoma odstranimo ali pa vsaj razredčimo tako, da pustimo na vsaki sadni češulji samo po en plod. Najlepše izvršimo to delo s škarjami tako, da prestrižemo peclje starih sadov, ki so odveč. Gnojenje z dušičnastimi gnojili moramo do sredi junija končati, ker poznejše gnojenje bi povzročilo prepozno rast. Poganjki bi do jeseni ne dozoreli in vsled tega pozimi pozebli. Pritlično sadno drevje, zlasti pravilne oblike (piramide in brajde) dajo v tem mesecu največ opravka, ker jih moramo očipavati in pincirati.

V drevesnici je nujnega dela vsak dan čez glavo. Pletev, okopavanje, pinciranje, privezovanje, škropljenje, boj s škodljivci so dela, ki jih nikakor ne smemo opustiti, ako hočemo vzgojiti lepo sadno drevje.

K odstranjevanju poganjkov z divjakov pride še priščipavanje poganjkov z debel starejših letnikov. Ko zrastejo ti poganjki 10 do 15 cm dolgi, jim moramo poščipati vršičke, da se po nepotrebem ne razvijajo tisti deli, ki jih moramo pozneje itak odstraniti, in da vsled tega ne zaostaja v rasti deblo in vrh. Okulante moramo že drugič privezati na čep, da rastejo kolikor mogoče navpično. Zadnji čas je tudi, da porežemo vezi pri istoletnih cepljenicah. —

V drevesnici se pojavlja meseca maja in junija pristrigač, ki odgrizuje posebno jabolčne poganjke, potem ko je v vsakega zalegel ne-

kaj jajčec. Uspešno ga pokončujemo le na ta način, da o deževnih, oblačnih dneh ali hladnih jutrih otresamo hrošče v podstavljene papirnate lijake, in pa da vse ostrizene vršičke skrbno zbiramo in na to sežigamo.

Junija meseca moramo začeti misliti na uporabo sadja. Prvo sadje, ki dozori v tem mesecu, so češnje, potem jagode in kosmulja. Jagode sicer v naših razmerah ne prihajajo v poštev, pač pa češnje, ki jih lahko uporabljamo v gospodinjstvu na razne načine. Največ vržjo, ako jih prodamo sveže. Za kupčijo je češnje trgati s peclji in ko niso še prezrele. Ako postavimo na trg pravilno obrane in v lepih spravah, izkupimo zanje veliko več nego za take, ki so prezrele, zmečkane in brez pecljev in v nesnažnih posodah. Ako ne moremo prodati svežih, jih sušimo!

M. Humek: Praktični sadjar.

Dunajski trg. Živina: Voli 12.200—19.000, biki 12.200—17.600, krave 12.100—16.000, bivoli 7—12.000, teleta 19—28.000, jagnjeta 8000 do 16.000, ovce 6—13.000, mesene svinje 28—31.000, pitane svinje 27—29.000 K za kg žive teže. — Perutnina: Letošnje kokoši 36.000 do 45.000, jesenske kokoši 35—40.000, golobi 10—15.000 K za komad. — Meso: Goveje 23—44.000, telečje 24—44.000, zrezek 50.000 do 60.000, svinjsko 32—46.000, povojeno 30.000 do 45.000, ovčje 12—30.000, slanina 25.000 do 28.000, ameriška mast 23—25.000 K za kg. — Jajce 1200—1300 K. — Sirovo maslo 1 kg 50—62.000 K. — Zelenjava: Lanski krompir 600—800, letošnji 3800—4000, zelen fižol 16—25.000, grah 6—8000, čebula 2200—4000, česen 2600—4000 K za kg. — Sadje: Jabolka 1400—8000, češnje 12—14.000, oranže 10.000 do 12.000, orehi 9—10.000 K za kg. — Žito: Pšenica 3800—3900, rž 3350—3540, ječmen 2650—2750, koruza 2550—2650, oves 2500 do 2600, ajda 3050—3100, proso 2750—2850, grah 5000—5500 K za kg. — Moka: Koruzen zdrob 4000—4100, pšenična moka 0 6200—6300, krušna 4900—5000, ržena 4800—4900, pšenični otrobi 1425—1475, rženi otrobi 1475—1525 K za kg. — Krma: Seno 125—170.000, detelja 150—180.000, slama 160—180.000 za 100 kg.

Celjski trg. Govedina: na trgu I. 25, II. 23. Teletina: I. 29, II. 27. Svinjina: svinjsko meso I. 33, II. 32, slanina I. 40, II. 38, mast domača 45, ameriška 40, šunka 50, prekaženo meso I. 49, II. 40—45, jezik 40. Perutnina: piščanec 15—25, kokoš 45—50. Mleko 3,50—4, surovo maslo 60, čajno maslo 80, jajce 1,50. Sladkor v kristalih 27, v kockah 28,50, riž I. 14, II. 8,50, namizno olje 30, bučno 36. Moka: 00 7,30, 0 7,25, 2 6,90, 4 6,60, krušna 5,35, ješprenj 5,75, koruzna moka 3,80, koruzni zdrob 4,70, ajdova moka 8 (na drobno pri kg po 20 par več). Kurivo: kub. meter drv trdih 130, mehkih 100, krma: sladko seno 150, polsladko in kislo 125, slama 100. Zelenjava: glavната salata 0,50—1, kumare 20, grah 15, čebula 5, krompir novi 10, stari 2. (Cene so v dinarjih.)

Borza. Dunaj, 11./VI. Dinar 783, dolar 70.650, nemška marka 0,85, poljska marka 0,84, češka krona 2100, ogrska krona 9,10, lira 3237, švicarski frank 12.650, francoski frank 4465, funt šterling 325.800 avstr. kron.

Curih, 11./VI. Avstr. krona 0,0078½, nemška marka 0,0070, češka krona 16,58, ogrska krona 0,09½, dinar 6,30 cent.

RAZNE VESTI

V Čehoslovaški je bilo 23. maja v obtoku za 8887 milijonov Kč bankovcev, v Italiji pa za 16.500 milijonov lir. — V noči od 25. na 26. maja je bil v Perziji katastrofalen potres, ki je trajal celi 5 ur. Več tisoč ljudi je žrtev potresa. — Izdatki za porursko zasedbo so znašali do konca I. 1922 4½ milijard zlatih mark. — Papež je imenoval bivšega tržaškega škofa dr. Karlina za škofa lavantinske škofije s sedežem v Mariboru. — Komunisti so ubili nadškofa v Saragozi v Španiji z 12 revolverjskimi streli. — Kralj Aleksander in kraljica Marija se mudita tačas v Rumuniji. — Avstrijski deficit se vedno krči. V januarju je znašal 404 milijard, v februarju 322, v marcu 308, v aprilu in maju 305 in za junij je predvideno 303 milijard primanjkljaja. — Med fašisti in komunisti je prišlo

v Trstu do spopadov, pri katerih je bil en fašist zaboden in 3 socialisti ranjeni. — 7000 Špancev je napadlo pri Tizziassi v Maroku upornike in jih poglavo v beg. Špancev je padlo 45, ranjenih pa je okoli 200. — V Nemčiji so se poštne pristojbine petkrat povišale. — Pri Opatiji so ujeli ribiči v mrežo 3 m dolgega morskega psa. — Požar je opero v Petrogradu popolnoma uničil. — Žena nekega farmarja v Antikokanu v Ameriki je rodila dete, ki je tehtalo 6½ kg. Mati je popolnoma zdrava. — Bivša cesarica Zita se naseli v Italiji. — V Čehoslovaški so razkrili veliko špijonažo Madžarov. Okrog 200 Madžarov so zaprli. — Madžarska bo izdala prihodnji mesec nove bankovce po 500.000 kron. — Dunajsko občino stane vsak ljudsko- in meščanskošolski učenec na leto 1,099.208 K. Za šolstvo izda Dunaj 185 milijard.

Dunajčani proti češkim šolam. Razna nemška obrambna društva so priredila protestni sestanek, na katerem so nemški nacionalci govorili proti češkim manjšinskim šolam. Zastopniki Zveze nemških učiteljev so v svojih govorih naglašali, da vlada najmanj 2 milijardi kron letno več izda za te manjšinske šole, kakor pa je potrebno. Podpiranje manjšinskih šol na Dunaju pa ogroža tudi nemški značaj mesta. Končno so zahtevali od vlade znatno znižanje kreditov za manjšinske šole. Ta zahteva je naperjena proti vsem manjšinskim šolam v državi. Proti češkim šolam je tudi v parlamentu govoril vsenemški poslanec dr. Ursin. Za naše šole še niso dali niti vinarja, ker jih nimamo, čeravno plačujemo tudi davke in imamo pravico do slovenskih šol, zato nas ta zahteva ne more zadeti.

Listnica uredništva.

Mirko. Glinje še nisem prejel. — Bistrica. Dopis je čisto osebni.

Listnica upravnštva.

Naročnikom! Na ovitkih prihodnje številke bodo označene svote, ki jih dolgujete. Obenem priložimo prihodnji številki položnice.

Poslano.

(Za vsebino uredništva ne odgovarja.)
Smatram pod svojo častjo, da bi odgovarjal na napade „Koroške Domovine“. Zato se nisem zmenil na dosedanje napade, ne na sedanjega in tudi ne bom se zmenil na poznejše, ki bodo gotovo še sledili. Kakoršen je človek sam, tako sodi o drugih. Kakoršen je list, tako sodi o svojih nasprotnikih. Blato, ki ga mečejo, pade na nje nazaj. Edini odgovor, ki ga imam, je, da darujem ob tej priliki stotisoč kron za „Tiskovni sklad“. Isto svetujem vsem, ki so bili in ki bodo v „Koroški Domovini“ napadeni, da bo ta list vsaj nekaj dosegel.

Kristo Košir, kaplan šmihelski.

V a b i l o k letnemu občnemu zboru Zveze koroških zadruv v Celovcu

registrovana zadruga z omejeno zavezo, ki bode dné 21. junija 1923, ob 1 uri popoldne v Mohorjevem domu v Celovcu.

Dnevni red:

1. Čitanje letnega računskega zaključka za l. 1922.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1922 in sklepanje o porabi dobička.
4. Sklepanje v obrestovanju deležev.
5. Slučajnosti.

J. Vošpernik
načelnik.

B. V smislu § 29 zvezinih pravil ima vsak zadrugnik pravico glasovati pri občnem zboru, ter zastopa zadrugo njen načelnik ali kak drug pooblaščenec, ki mora biti član zadruge. Vsak zastopnik se mora pri vstopu legitimirati.

71

Za tiskovni sklad so darovali:

Popek Jakob, Selo, 500; Bergmann Šime, Glinje, za šimelnov obed, 10.000; vesela družba Kotmirčanov pri Scatu v Trabesinjah, 20.000; neimenovan, Celovec, 50.000; Obirčan 13.000; neimenovan iz Otoka 3000; neimenovan iz Medgorij 3000; neimenovan 5000; Kropivnik Fr., Borovlje, 15.000; Stöcklinger Jos., Št. Jakob v Celovcu, 5000; nabrano na svatbi 4./VI. v Vogrčah 168.200; Lavsekar Ignacij, Slov. Plajberk, 5000; neimenovan 2000; Urak Luka, Nagelče, 10.000; M. Kompoš. Hodiše, 2000; Kristo Košir, Šmihel, ker je bil napaden v „Kor. Domovini“, 100.000 K. Vsem darovalcem srčna hvala.

Čim čistejši tem izdatnejši!

Zega se morate pri kupovanju kavinega pridata držati.

... Praktičnim gospodinjam je to že znano, in zahtevajo radi tega modro Franckov kavin prdatek*

* z mlincem.

68

Proda se cela notranja oprava

kmečke žage na vodno silo pri Knezu v Peračici pri Sinči vasi.

Ponudbe sprejema lastnica gospa

Lojzi Schwarzl
notarjeva vdova
v Pliberku.

Hranilnica in posojilnica v Šmihelu pri Pliberku

ima

svoj letni občni zbor

dne 24. junija ob 3. uri pop. v posojilničnih prostorih z običajnim vspeedom.

Ako ob tem času ni zastopanih dovolj deležev, se občni zbor vrši eno uro pozneje ob vsaki udeležbi.

Načelstvo.

72